

Saksframlegg

STATUSOPPDATERING FOR TRONDHEIM KOMMUNES HANDLINGSPLAN FOR
BEKJEMPELSE AV FATTIGDOM 2011

Arkivsaksnr.: 11/26497

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak:

Formannskapet tar statusoppdateringen for fattigdomsplanen for 2011 til orientering.

::: Sett inn innstillingen over denne linja

... Sett inn saksutredningen under denne linja

Generell beskrivelse av planen

Trondheim kommunes fattigdomsplan: "Økonomisk trygghet, sosial utjevning og aktiv deltakelse for alle innbyggerne i Trondheim" ble vedtatt høsten 2008 og løper ut 2011. Fattigdomsplanen skal i løpet av dens siste år evalueres i tre deler: denne rapporten, en studie av levekårsdata i Trondheim som er i bestilling, og en workshop som skal avholdes til høsten. Disse tre delene skal til sammen gi et bilde av hvordan fattigdom arter seg i Trondheim nå, hvordan arbeidet mot fattigdom står i Trondheim i 2011, og hvilke vurderinger som bør legges til grunn for framtidig arbeid.

Denne rapporten er den siste av tre beskrivelser som har blitt levert av arbeidet med planen. Både sak 09/36702 og 10/39244 presenteres tiltak som har blitt iverksatt i henhold til planen. Denne siste statusoppdateringen vil supplere de to første, da de fleste tiltakene ble iverksatt tidlig i planens virketid og således allerede er presentert. Ved å beskrive tiltakene synliggjøres kommunens aktivitet på området, men ut i fra kunnskapsgrunnlaget er sjelden mulig å trekke noen bastante konklusjoner i forhold til tiltakenes effekt. I løpet av sommeren vil rådmannen presentere en levekårsstudie fra Trondheim, og denne vil supplere bildet av hvor arbeidet mot fattigdom i byen står i 2011.

Planens hovedmål er:

- Å gi mulighet for flest mulig til å forsørge seg selv gjennom arbeid, trygd eller kvalifiserende tiltak, for derigjennom å oppleve mestring, myndiggjøring og stolthet.
- Å styrke arbeidet med helsefremmende og forebyggende tiltak for spesielt utsatte grupper.
- Å samarbeide med NAV-kontorene i arbeidet med arbeidsledighet, deltakelse og kompetanseoppbygging for at hver enkelts ressurser blir benyttet.
- Å bygge om et system for inntektssikring gjennom aktivstønad og kvalifiseringsstønad som reduserer antallet situasjoner og tilfeller der husstander er nødt til å søke økonomisk sosialhjelp.
- Å gi tilbud om profesjonell økonomisk veiledning ved manglende kompetanse i forhold til inntektsdisponering.
- Å etablere gode og verdige løsninger når det gjelder dekning av kostnader knyttet til sentrale tjenester og tilbud.

Trondheim kommune

- Å sørge for at tiltak mot barnefattigdom ikke bidrar til å stigmatisere, men oppleves vanlige og likverdige.
- Å sikre at ungdom som har behov for det får bistand og opplæring for å takle voksenlivet.
- Å sikre muligheter for at flere kan eie egen sin egen bolig.
- Å stimulere lag og organisasjoner til gode nærmiljø som sikrer aktivitet og deltakelse.
- Å bistå grupperinger som opplever fattigdom med å framstå i mer organisert form.
- Å utfordre innbyggerne i Trondheim til å delta på ulike måter for å redusere fattigdomsproblemet i sitt nærmiljø.
- Å stimulere til et inkluderende samfunn.

Fattigdom er et vanskelig begrep. I Trondheim kommunes fattigdomsplan valgte man å legge en bred forståelse av begrepet til grunn for politikken på området. Fattigdom omhandler mer enn mangel på penger. Fattigdom beskriver og en tilstand hvor man opplever seg ekskludert og utenfor byens fellesskap. Slik ekskludering kan bunne i ensomhet, mangel på sosiale arenaer, sosial, språklig og kulturell kompetanse, psykiske vansker, rusbruk og annen helseproblematikk.

Kommunens arbeid for å motvirke fattigdom kan deles i to kategorier. Den ene er av strukturell art. For å løfte folk ut av en fattigdomssituasjon er tilknytning til arbeidslivet det sentrale momentet. Å være i jobb gir både inntekt og grunnlag for trygde- og pensjonsytelser, men gir og bedre muligheter til sosial kompetanse, sosialt nettverk og beskyttelse mot psykisk sykdom. For å hjelpe dagens voksne inn i arbeidslivet er NAV kommunens sentrale redskap, og NAVs arbeid har også en sentral plass i fattigdomsplanen. Å være formelt kvalifisert bedrer oddsene i arbeidsmarkedet dramatisk. Vi vet at det er sterke sammenhenger mellom svake skoleprestasjoner på ungdomstrinnet og frafall fra videregående opplæring, og at mennesker som avslutter sin utdanning før fullgått videregående opplæring står svakt i arbeidslivet. God kvalitet i hele opplæringsløpet, fra barnehage, ordinær skole og til skolegang for innvandrere, er på sikt det mest effektive grepet kommunen kan ta for å forebygge fattigdom. Kommunens opplæringsvirksomhet er viet plass i fattigdomsplanen, men sektoren har langt videre målsetninger enn kun å motvirke fattigdom.

Den andre kategorien er av avhjelpende art. Her kan tiltakene klarere gjenkjennes som tiltak mot fattigdom, med hensikt å lette hverdagen for de som er fattige. Økonomisk sosialhjelp er kommunens sikkerhetsnett for alle som befinner seg i en situasjon hvor de ikke klarer å finansiere sine behov for å leve et verdig liv. Kommunens arbeid med boliger for vanskeligstilte og tiltak rettet mot barn i fattige familier er også sentrale virkemidler som skal bedre situasjonen for de som er fattige. Slike tiltak har ikke kraft i seg selv til å løfte mennesker ut av en fattigdomssituasjon, men bedrer situasjonen for fattige og gir en trygghet i livet som kan skape endring.

Fattigdomsplanen har tiltak knyttet til målene, og langt de fleste er iverksatt. Noen er forsøkt iverksatt, men ikke latt seg gjennomføre, andre igjen har blitt irrelevante på grunn av utviklingen av området har gått i en annen vei enn forutsatt da planen ble skrevet.

Beskrivelse av aktiviteten i 2011 mål-for-mål.

1. Fra passiv stønad til aktivitet og inntekt.

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) er Trondheim kommunes hovedvirkemiddel for å sikre at alle har tilgang på kvalifiserende og arbeidsrettede tiltak. I 2009/2010 hadde Trondheim kommune et svært høyt antall deltakere i kvalifiseringsprogram. Det er naturlig at deltagerantallet faller noe etter hvert som mange

Trondheim kommune

”gamle” sosialhjelpsmottakere allerede har vært gjennom programmet, men det arbeides for å holde deltagerantallet høyt så lenge man har et betydelig antall mennesker som mottar

Trondheim kommune

økonomisk sosialhjelp. Merk at i tabellen under er basert på gjennomsnitt fra ulik antall måneder i 2009, 2010 og 2011.

	Antall mottakere. Gjennomsnitt mnd 1-8 i 2009	Antall mottakere. Gjennomsnitt mnd 1-8 i 2010	Antall mottakere. Gjennomsnitt i mnd 1- 4 i 2011
Bare økonomisk sosialhjelp	2070	1458	1448
KVP	Utrullingsfase	465	390

Oversikten er grov, men viser at den totale mengden som behøver enten økonomisk sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad, har falt fra et snitt på 2070 i 2009 til et gjennomsnitt på 1848 i 2011. At 200 færre hver måned behøver slike ytelser, er en betydelig bedring. Mange av disse er også i kvalifiseringsprogrammet, og målet er at de etter programmet enten skal i jobb eller videre kvalifisering, eller skal være avklart mot trygdeytelser. Vi vet foreløpig ikke langtidseffekten av KVP, og hvorvidt en andel av deltakerne faller tilbake på økonomisk sosialhjelp som inntektssikring.

I fattigdomsplanen er et hovedmål å sikre at ingen får økonomisk sosialhjelp i mer enn tre år. Vi har gode resultat fra KVP, nedgang i ungdomsgruppa og i totalt antall brukere, men har fortsatt et stykke igjen før vi når målet om å avskaffe sosialhjelp som langsiktig hovedinntektskilde. Alle NAV-kontorene vil i andre halvår 2011 jobbe intensivt med målgruppene ungdom, innvandrere, langtidsmottakere og fattige familier.

2. Flere standardiserte ytelser for lavinntektsfamilier

En skissert utvikling fra fattigdomsplanen var å utrede hvorvidt økonomisk sosialhjelp skal kunne forenkles og utbetales på samme måte som kvalifiseringsstønad og introduksjonsstønad. Kvalifiseringsprogram skal som prinsipp tilbys alle som er langtids mottakere av sosialhjelp. Utbetalingene for overnevnte ordninger er enkle, men fordrer deltagelse i et individuelt tilpasset program. Det vil være svært omfattende å iverksette tilsvarende ordning for de som av ulike grunner ikke deltar i kvalifiseringsprogrammet. Rådmannen vurderer at det viktigste nå er å skaffe erfaringer med hvorvidt kvalifiseringsprogrammet viser seg å bli en suksess.

Bostøtteordningene har blitt lagt om i planens virketid med hensikt å treffe de fattige bedre. Effekten av en styrket bostøtte mot de fattigste vil være større økonomisk handlefrihet for denne gruppa.

3. Alle som sliter med å disponere sin inntekt får nødvendig hjelp.

Den økonomiske råd- og veiledningstjenesten er godt etablert. Opplæring av kommunalt ansatte og statlig ansatte på tvers av organisasjonsgrensene er i verksatt, og frivillige organisasjoner og 2.linjetjeneste som jobber med de samme brukerne, er invitert. 250 ansatte har fått opplæring. Brukerkurs er iversatt, og i november hadde 100 brukere gått på kurs. Å få et samarbeid med en bankforbindelse har ikke lyktes, men det jobbes videre med dette, samtidig som også andre muligheter vurderes; blant annet utvidelse av ordning med frivillige trekk og tvungen forvaltning. Det jobbes også videre med å tilby økonomiske kurs samtidig som at dette stilles som vilkår for å motta økonomisk sosialhjelp.

4. Ingen barn skal oppleve å bli satt utenfor fellesskapet på grunn av dårlig økonomi i familien.

Gjennom prosjektene "71 familier" på Heimdal bydel og tilsvarende i Østbyen har forvaltningskontorene gjort seg erfaringer med hensyn til helhetlig arbeid for fattige familier. For 2011 er arbeid med fattige familier satt som mål i lederavtalene i alle fire bydelene. Tiltakene ved Heimdal og Østbyen er ulikt

Trondheim kommune

organisert, og Rådmannen ønsker at hvert Offentlig servicekontor fortsatt får frihet til å organisere eget arbeid. Tiltakene som drives på Heimdal og Østbyen mottar statlig støtte gjennom NAVs fattigdomsmidler. Slikt arbeid skal prioriteres også innenfor den ordinære driftsrammen ved de offentlige servicekontorene. Rådmannen er i dialog med Husbanken om å iverksette tiltaket "områdeløft" i Saupstad-Kolstad-området. Fattigdomsplanen har et mål om at rådmannen skulle legge fram en politisk sak om barn i familier med svak økonomi. I stedet for en egen tiltaksplan ønsker rådmannen å ha tiltak mot barn som en hovedstrategi i områdeløft-prosjektet.

I budsjett for 2011 ble det vedtatt å opprette en gjenbruksordning for sports- og friluftsutstyr. Det arbeides med å organisere denne. Tiltaket vil være et godt supplement for fattige familier, hvor utgifter knyttet til barnas aktiviteter ofte er utfordrende.

5. Sikre ungdom god overgang til voksenlivet.

Rådmannen la i fjor høst fram sak 10/37359 om arbeidet mot frafall i skolen. Vedtakene i saken var at arbeid med fravær og grunnleggende ferdigheter skal være kommunens hovedbidrag for å få ned frafallet i videregående skole. Det skal skrives en egen sak om ungdomstrinnet i etterkant av regjeringens ungdomstrinnsmelding. Antall kommunale lærlingeplasser skal vurderes i arbeidet med kommunens økonomiplan.

Det er inngått en samarbeidsavtale (10/28580) med NAV og Sør-Trøndelag fylkeskommune (STFK) for samarbeid rundt frafallsproblematikk og ansvarsfordeling. Det overordnede målet i denne avtalen er å bedre gjennomføringen av grunnopplæringen og overgang til arbeidslivet/voksenlivet for ungdommer i alderen 16-24 år. Avtaleperioden er 2010-13, og det rapporteres jevnlig om sentrale parametre som skal gi grunnlag for løpende arbeid med oppfølging av planen. Gjennom den overnevnte Partnerskapsavtalen med STFK og NAV er kommunikasjonen mellom partene blitt bedre.

Siden 2008 har rådmannen drevet et nettverk for rådgiverne i kommunen, i tråd med politiske vedtak. Etter hvert har også rådgiverne fra Klæbu og Malvik sluttet seg til. Her tas det opp tema av felles interesse for både rådgiverne og rådmannen, og som har som mål å heve kompetansen i rådgiverkorpset. I tillegg er det utviklet et godt samarbeid med rådgiverne i fylkeskommunen.

Det statlige prosjektet Ny Giv dreier seg om å gi elever med svake resultater i 10. trinn i grunnskolen intensivopplæring i grunnleggende lese-, skrive- og regneferdigheter, for derigjennom å øke muligheten deres for å fullføre videregående opplæring. Prosjektet skal omfatte alle ungdomsskoler i alle kommuner i løpet av årene 2011-13. Dette prosjektet har også ført til et tettere samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen på alle nivå i organisasjonen.

I løpet av våren 2011 skal det leveres en politisk sak om alternative læringsarenaer og mer praktiske undervisningsmåter. All forskning viser at mange elever får problemer med skolegangen fordi de opplever fagene og skolehverdagen som for teoretisk. I den nylig utsendte ungdomstrinnsmeldingen fra regjeringen antydes det at valgfag igjen vil bli innført i ungdomsskolen. Dette kan være et bidrag i kampen mot frafall.

6. Varig og trygg bolig for alle.

Prosjektet "fra kommunal til privat bolig" fortsetter ut 2011, og alle helse- og velferdskontorene (HVK) skal ha fokus på dette. I tillegg er det fokus på boligrådgivning både rettet mot nye boligsøkere og kommunale leietakere. Boligrådgivning gjelder veiledning om andre boligvirkemidler enn kommunal bolig med mål om at flere skal skaffe seg bolig på det private boligmarkedet. Alle HVK skal aktivt jobbe med boligrådgivning og bistand på det private boligmarkedet. Ressursen etter prosjektet "Rett hjem" er plassert på et HVK, men bistanden skal kunne benyttes av alle HVK. Dette er ikke kommet i orden per i dag. Det jobbes for øvrig med å få på plass en boligoppfølger på hver bydel til felles bruk for NAV og HVK. Tomgangstapet har gått ned betraktelig som et resultat av tiltak som er iverksatt. Redusert tomgang

Trondheim kommune

medfører at en større del av den kommunale boligmassen til en hver tid kan benyttes.

Boligprogrammet(10/43162) er ferdigstilt fra rådmannen og er under politisk behandling. Ett av de foreslåtte delmålene er at flere leietakere i kommunalt eide borettslagsboliger og eierseksjoner skal gis mulighet til å kjøpe sin bolig. Vi har hatt et prosjekt hvor noen familier har fått anledning til å kjøpe boligen sin, og nå foreslås det å utvide målgruppen. Kommunen subsidierer kjøpet noe, og den økonomiske rammen tilsier at 50 boliger kan bli kjøpt hvert år. Et annet mål i det nye boligprogrammet er å øke antall kommunale utleieboliger, og det settes et mål om en nettovekst på 260 boliger per år. Formannskapet har i sin behandling av boligprogrammet fremhevet at økonomisk rådgiving og oppfølging skal være en forutsetning når vanskeligstilte blir innvilget lån og tilskudd til egen bolig.

Boligprogrammet inneholder og en strategi om at Trondheim kommune skal arbeide overfor Husbanken for at bostøtteordningen skal være bedre tilpasset behovene blant dem som behøver offentlig hjelp på boligmarkedet, og at bostøtteordningen skal bli like god for de som leier bolig privat, som de som leier kommunal bolig.

Bygging av rimelige boliger var en målsetting i boligprogrammet 2005-2008, og målet ble videreført i fattigdomsplanen. I boligprogrammet vedtok Formannskapet at rådmannen skulle invitere utbyggere og staten til å være med å utvikle konsept for rimelige boliger, og kommunen skulle bidra med tre gratis tomter. Målgruppe var ungdom og førsteetablerere opp til 27 år. I juli 2007 ble det utlyst en åpen konkurranse der utbyggere skulle fremme et komplett utviklingsprosjekt for utforming, drift og vedlikehold av rimelige boliger på kommunal tomt. I samråd med Husbanken vurderte rådmannen at ingen av tilbyderne hadde levert forslag som innebar rimelige boliger slik som konkurransen forutsatte. Konkurransen ble derfor avlyst. Slik satsning betinger betydelig subsidiering, og lar seg derfor ikke gjennomføre.

7. Inkludere folk med lav formalkompetanse i arbeidsmarkedet.

Implementering av plan for voksenopplæring (10/44075) er i god gang. En god kvalitet på språkopplæringen er et sentralt element for å kvalifisere innvandrere og flyktninger for norsk arbeids- og samfunnsnivå. Et hovedelement i plan for voksenopplæring er at et tettere samarbeid med fylkeskommunen skal gi bedre og mer effektive opplæringsløp. Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune planlegger nå å bygge et felles voksenopplæringscenter, og vi arbeider med å samkjøre den pedagogiske virksomheten slik at elevene blir bedre kvalifisert raskere. Fattigdomsplanen viste til gode erfaringer med prosjektet "Heffi"- helsefagarbeiderutdanning med integrert språkopplæring. "Heffi" er fortsatt et godt tiltak, og det er etablert liknende løp innenfor flere fagretninger, og en fortsatt utvidelse av denne tankegangen oppnås med et tett samarbeid med fylkeskommunen. En hovedstrategi for språkopplæringen er og å øke bruken av opplæring kombinert med arbeidstrening ute i bedrifter. Det er etablert en egen norskklasser på Havstein helse- og velferdssenter for deltakere i introduksjonsprogrammet. Dette tiltaket er ennå ikke evaluert. Fattigdomsplanen inneholdt en målsetting om at Trondheim kommune skulle inngå en avtale med NAV for å hindre utstøting av arbeidslivet. Som IA-bedrift har kommunen en egen avtale med NAV for å ivareta egne ansatte. Som byens desidert største arbeidsgiver er kommunens interne arbeidsgiverpolitikk av stor betydning. Avtaler med andre arbeidsgivere og NAV håndteres av NAV Stat.

8. Rusmisbrukere og andre vanskeligstilte gis mulighet for å delta i aktive arbeids- og opplæringsrelaterte tiltak.

Legemiddelassistert stabilisering (LAS) er godt etablert i Trondheim. I 2010 kom nye statlige retningslinjer for LAR- behandling som også rommet behandling som ikke kun har rusfrihet, men og stabilisering som mål. Det lokale tilbudet er i henhold til dette tiltaket og gir et godt tilbud som letter hverdagen for de aller tyngste rusmisbrukerne.

Trondheim kommune

9. Helsesituasjonen til vanskeligstilte forbedres.

Fattigdom og dårlig helse henger sammen. I regjeringens forslag til ny folkehelselov blir det satt fokus på nettopp denne sammenhengen, og kommunenes folkehelsearbeid skal dreies mot arbeid med sosial utjevning. Den tidligere nevnte levekårsstudien vil gi oss oppdatert kunnskap om hvordan helsetilstanden i Trondheim er og hvordan den varierer både i forhold til sosiale og geografiske parametre. For å følge opp levekårsstudien og knytte arbeidet inn mot målene i samhandlingsreformen om tidlig intervensjon, vil rådmannen planlegge et prosjekt som en oppfølging av levekårsstudien. Ressurspersoner fra NTNU og HUNT deltar inn i en arbeidsgruppe som skal lage plattformen for et prosjekt som skal både belyse feltet og utarbeide evaluerbare tiltak. Prosjektet er tenkt knyttet opp mot områdeløftsatsingen på Saupstad.

10. Brukermedvirkning styrkes gjennom brukerorganisering.

Trondheim Kommune støtter Kirkens Bymisjons tiltak "Batteriet" årlig. Batteriet arbeider med å støtte brukerarbeid blant fattige, og har stor aktivitet. Rådmannen er i jevnlig dialog med Batteriet. I statusrapporten som ble levert fra fattigdomsplanen i 2009 ble det påpekt at det er utfordrende å skape velfungerende brukermedvirkning på enheter som betjener utsatte grupper. Høringsrundene på nytt planverk kan bli bedre med bedre brukermedvirkning. Rådmannen tror Batteriet kan bidra til mer og bedre brukermedvirkning, og dermed kvalitativt bedre tjenester.

Kommunen arbeider med å holde en god dialog med de frivillige organisasjonene i byen. Åtte frivillighetsentraler mottar kommunal støtte i 2011 for det arbeidet de koordinerer i nærmiljøene. Trondheim kommune støtter gir tilskudd til ulike prosjekter og organisasjoner med ulike beløp. Noen av midlene er statsmidler vi mottar fra Barne- og likestillingsdepartementet og NAV, andre er kommunale. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor gjennomførere våren 2011 et forskningsprosjekt på Saupstad for blant annet å se på betydningen av deltakelse i frivillig arbeid i et integreringsperspektiv. Områdeløft Saupstad er en satsning som er initiert vår 2011 der fokuset er å etablere et prosjekt i samarbeid med husbanken der fokuset er å utvikle og forbedre nærmiljøet i området.

11. Kommunen bidrar med å skape nærmiljø med deltagelse og involvering.

Dialog- og informasjonssenteret for innvandrere ble opprettet i 2011 og er inne i en oppstartsfase.

Senterets mål skal være å skape dialog med innvandringsgruppene gjennom både å arbeide sammen med de ulike foreningene på området samt å fungere som et lett tilgjengelig informasjonssted.

Rådmannen fortsetter profilen med å prøve å innrette tilskudd som kommunen tildeler til arbeid mot utsatte grupper.

Som et resultat av Ung-Hit, som ble gjennomført i 2010, har det våren 2011 blitt gjennomført samlinger i alle bydelene. I disse samlingene har lokalmiljøene hatt fokus på hvilken vei de selv ønsker å utvikle seg, og hvilke tiltak som behøves for å oppnå dette. Ideene som kommer fram blir dermed lokalt forankret. Selv om fokusgruppa i Ung-HiT er ungdom, forventes det at tiltakene skal komme hele befolkningen til gode.

Trondheim kommune

Rådmannen i Trondheim, 13.06.11

Helge Garåsen
kommunaldirektør

Ingvild Hegstad
rådgiver

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift
... Sett inn saksutredningen over denne linja